

MANAGEMENT – EFFICIENCY AND EFFECTIVENESS

Abstract: The topic, in short and in general, presents the opportunity to assume the conclusion, that management, efficiency and effectiveness are in close connection. Each of these elements is related to the rest and every change made to one of them brings consequences for the other two.

Author information:

Svetlozar Stoyanov

Logistic engineer and technician
"Construction and architecture"

Secretary of the Branch of the National institute of
archaeology with museum in Shumen

✉ s_v_stoyanov@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Management, efficiency, effectiveness.

Управлението има универсално проявление. То възниква и се развива като потребност от координирани действия във връзка с получаване на конкретни резултати от дейността на конкретен човек. Тук на преден план е съгласуваността на собствените действия, стремежът към постигане на определен резултат, отчитането на особеностите на средата за реализиране на поставената цел, систематизирането и подготовката на определени усилия. Изброеното изисква както подбор на конкретни действия, така и тяхното обвързване с поставените цели [1, с. 1297; 4, р. 94 – 95; 5, р. 32; 8, с. 702; 10].

Безспорно е, че съвместната дейност на хората е основна причина за поява на управлението, т.е. управленският процес (процес – съвкупност от взаимосвързани дейности за постигането на краен резултат) се определя от това влияние. Усложняването на труда води до идеята, че индивидуалната дейност не е в състояние да постигне резултати, както съвместната такава, което налага тя да бъде управлявана, за да се изпълни общата набелязана цел [3, с. 166 – 167; 11].

От своя страна *управлението* е триединен динамичен процес на планиране, изпълнение и контрол на дейности, като най-общо това е въздействие от страна на управляващите върху управляваните, за да могат да бъдат постигнати предварително набелязаните цели и по този начин да се съгласува съвместната дейност на хората [3, с. 167; 9, с. 2].

В конкретен план управлението е съзнателно въздействие на управляващия субект (човека) върху управлявания обект (хора, природна среда и т.н.) във връзка с насочването и координирането на протичащите процеси с цел да се постигнат набелязаните (прогнозиранни, планирани) резултати в кратки срокове, с малко отклонения и с минимални средства [2, с. 66; 12, с. 13].

Управлението е обективно необходим осъзнат и активен процес, свързан с постигането на предварително набелязани цели. То е типична конкретна човешка дейност, която е ограничена във времето и пространството. По своята същност това е цикличен и непрекъсваем контролиращ процес, чиято цел е да повиши равнището на насоченост и организираност, с което да се осигури развитието на системата от гледна точка на настоящето и бъдещето [6, р. 35 – 36; 13, с. 52].

Оптимално управление е това, което води системата от началното ѝ състояние към указаното, като не се допускат нежелателни отклонения. Така целта се достига в кратък срок с минимални разходи, при което се спазват съответни ограничителни условия (закони, правилници и т.н.). Следва да се отчита и факторът време. На практика характеристиките на

оптималното управление не биха могли да се постигнат едновременно, т.е. такова управление реално не е възможно да се изгради. Независимо от това, то е потенциал и идеална представа, към която следва да са стремежите. Дадено управление се оценява толкова по-високо, колкото е по-малка разликата между него и оптималното такова [10].

Същността на управлението са трите основни елемента, които могат да съществуват поотделно, но са силно взаимозависими и свързани по между си, т.е. управлението на дейностите, управлението на структурите и управлението на персонала. В тази връзка *принципите на управление* са обект на изследване още от XIX в., като те са установявани основно от практиката, а развитието им достига до наши дни чрез интерпретиране. Те са: разделение на труда; съответствие между власт, правомощия и отговорност; дисциплина; единоначалие; централизация; материални и морални поощрения; яснота на сведените решения; инициативност [3, с. 171 – 173 (Табл. 7.1)].

Немислимо е съществуването на управлението без създаването на определена организация, т.е. *принципите на организация на управлението* са: координация – дейности, които свързват в едно индивидуалните усилия на една или няколко, независими една от друга, организации и ги насочват към една обща цел; власт – съществена дейност на ръководството; водачество – делегиране на правомощия, които персонализират властта; специализация – качества на хората, които в различни ситуации при различни дейности и по различно време следва да ги упражняват [3, с. 173 – 174].

При наличието на принципи на управлението и принципи на организация на управлението, необходимите *функции на управлението* са: планиране – управленска дейност по изработването на най-добра прогноза за събитията, които могат да окажат влияние върху организационните дейности, изработване на планове за подпомагане на изпълнението на бъдещи решения; организиране – управленска функция, определяща подходящото съчетаване на материални, финансови, информационни и човешки ресурси, които са необходими за извършване на планираната последователност от действия, осигуряващи крайния продукт; контрол – функция, свързана с осигуряването на съответствие между плановете и текущата практическа дейност [3, с. 174; 7, р. 41 – 42].

Планирането, изпълнението и контролът са съвкупността от действия и ресурси, необходими за осигуряването на ефикасно управление на организационната система. Резултат от това са максимални резултати от използваните ресурси при осъществяване на дейността. *Ефикасността на управлението* указва отношението на постигнатия резултат спрямо вложените разходи (енергия, труд, финансови средства). Колкото вложените разходи са по-малки, толкова по-ефикасни са действията. Ефикасността дава отговор *дали нещата се вършат по правилния начин* [12, с. 15].

Степента на постигане на целите при съпоставяне на действителните и очакваните резултати от дейността е *ефективността на управлението*. Това е отношението на постигнатия резултат спрямо поставената цел. Ефективността не отчита разходите (енергия, труд, финансови средства). В колкото по-висока степен са постигнати целите, толкова по-ефективни са действията, т.е. дава се отговор *дали се вършат правилните неща* [12, с. 14].

Представената тематика, накратко и в най-общ план, предполага възможността да бъде предложен извода, че управлението, ефикасността и ефективността са в тясна системна връзка. Всеки един от тези елементи е в отношение с останалите и всяка промяна в отделен елемент има съответни последици за другите два елемента.

References:

1. **Andreeva, M., 2014:** Kushta muzey „Panayot Volov”–Shumen – nachalo, traditsii i inovativni deynosti., V: Bulgaria v svetovnoto kulturno nasledstvo, Materiali ot Tretata natsionalna konferentsiya s mezhdunarodno uchastie po istoriya, arheologiya i kulturen turizum „Putuvane kum Bulgaria” (Shumen, 17 – 19 may 2012 g.), Sh., (BG), 2014, 1297 – 1305, UI Episkop Konstantin Preslavski.

2. **Banabakova, V.** Logistichnoto obsluzhvane kato iztochnik na konkurentni predimstva., V: Suvremennata logistika – biznes i obrazovanie, Sbornik s dokladi ot Mezhdunarodna nauchno-prakticheska konferentsiya po povod 10-godishninata ot suzdavaneto na spetsialnost „Logistika” v Ikonomicheski universitet – Varna (19 – 20 oktombri 2017 g.), V., (BG), 2017, 62 – 72, Nauka i ikonomika, IU – Varna.
3. **Botev, B., Genov, G., Botev, Sv., 2015:** Tehnicheska logistika., 2015, Sh., (BG), UI Episkop Konstantin Preslavski.
4. **Dimitrova, N., 2014:** The motivation for effective study of technical and technological information assimilation., In: International scientific refereed indexed online journal with impact factor “SocioBrains”, S., (BG), 2014, Issue 4, 94 – 99, Smart Ideas – Wise Decisions Ltd., <<http://sociobrains.com/bg/top/issues/Issue+4-2014/>>, 07.10.2017.
5. **Dimitrova, N., 2016:** Motivation for effective learning in students at the university., In: International scientific refereed indexed online journal with impact factor “SocioBrains”, S., (BG), 2016, Issue 22, 32 – 38, Smart Ideas – Wise Decisions Ltd., <<http://sociobrains.com/bg/top/issues/issue-22%2C-june-2016/>>, 06.10.2017.
6. **Dyankov, Pl., 2017:** Application of innovative methods in the improvement of transport freight forwarder services., In: International scientific refereed indexed online journal with impact factor “SocioBrains”, S., (BG), 2017, Issue 36, 35 – 37, Smart Ideas – Wise Decisions Ltd., <<http://sociobrains.com/bg/top/issues/Issue+36%2C+August+2017/>>, 06.10.2017.
7. **Dyankov, Pl., 2017:** The project work in the educational institution as a productive strategy in the education of the students., In: International scientific refereed indexed online journal with impact factor “SocioBrains”, S., (BG), 2017, Issue 36, 38 – 42, Smart Ideas – Wise Decisions Ltd., <<http://sociobrains.com/bg/top/issues/Issue+36%2C+August+2017/>>, 06.10.2017.
8. **Georgieva, M., 2014:** „Vuzrozhdenskiyat Shumen” – temi, marshruti i atraktivi, initsiirani ot kushta muzey „Panayot Volov”, V: Izvestiya na istoricheskiya muzey – Shumen, Kn. 16, Shumen, 2014, Sbornik s dokladi ot Mezhdunarodna nauchna konferentsiya „KULTURNO NASLEDSTVO I KULTUREN TURIZUM: MUZEYNI PERSPEKTIVI”, posvetena na 110-godishninata na Regionalniya istoricheski muzey – Shumen (Shumen, 25 – 27 yuni 2014 g.) s Nauchen rukovoditel prof. d.i.n. Vera Boneva, Sh., (BG), 2014, 702 – 712, Faber.
9. **Milcheva, D., 2012:** Podhodi, kriterii i pokazateli za otsenka na efektivnostta na upravlenie na industrialnoto predpriyatie., V: Spisanie „Upravlenie i ustoychivo razvitie”, S., (BG), 2012, Br. 4 (35), 1 – 6, Lesotehnicheski universitet, <http://oldweb.ltu.bg/jmsd/files/articles/35/02-35_Dinka_Milcheva_Paper-1_2012.pdf>, 18.06.2016.
10. **The Banking, 2014:** „Sushtnost i razvitie na menidzhmunta”, V: The Banking, (BG), 2014, September, <http://bankingalphabet.blogspot.bg/2014/09/blog-post_23.html#more>, 06.11.2017.
11. **The Management Future, 2014:** „Vuznikvane i razvitie na upravlenskata nauka”, V: The Management Future, (BG), 2014, June, <http://managementvisionary.blogspot.bg/2014/06/blog-post_11.html>, 07.11.2017.
12. **Uuls, Fr., Siriyska, M., Lalcheva, R., 2011:** Doklad za upravlenieto, efektivnostta i efikasnostta na sistemata za sotsialni uslugi v obshtnostta v Bulgaria., 2011, S., (BG), De Passarel, MTSP.
13. **Yamukova, P., 2011:** Efikasnost i efektivnost na upravlenieto na choveshkite resursi v organizatsiite ot publichniya sektor., V: Izvestiya na Suyuza na uchenite – Varna, V., (BG), 2011, Kn. 1, Seriya „Humanitarni nauki”, 52 – 56, Suyuz na uchenite – Varna.